

GIDROSFERA.SUV VA UNING AHAMIYATI

Andijon davlat pedagogika instituti Talabalari

Ravshanova Madina Fayzullo qizi

Ergasheva Gulshanoy Rustamjon qizi

Annotatsiya Ushbu maqolada gidrosfera va undagi suvning o'рни haqida ma'lumotlar mavjud. Bundan tashqari ushbu mavzu doirasidagi adabiyotlardagi ma'lumotlarga muhokamalar ham mavjud. Gidrosfera ko'pincha "suv sferasi" deb ataladi, chunki u okeanlar, muzliklar, daryolar, ko'llar, tuproq, er osti suvlari va havodagi barcha er suvlarini o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Gidrosfera, bug'lanish, kondensatsiya, yog'ingarchilik, suv sferasi, baliqchilik, okeanlar, o'simliklar transpiratsiyasi

Abstract This article contains information about the hydrospheres and the role of water in it. There are also discussions about the information in the literature on this topic. The hydrosphere is often referred to as the "water sphere" because it contains oceans, glaciers, rivers, lakes, soil, groundwater and all groundwater in the air.

Keywords: Hydrosphere, evaporation, condensation, precipitation, water sphere, fishing, oceans, plant transpiration

KIRISH. "Gidrosfera" Yer yuzasidagi barcha suvlarni, shu jumladan okean, dengiz, daryo, ko'l, yer osti suvlari va atmosferadagi suv bug'ini anglatadi. Suv Yer yuzidagi hayot uchun juda muhimdir va uning ahamiyati ko'p qirrali:

1. Hayot uchun zarur: Suv barcha tirik organizmlarning omon qolishi uchun juda muhimdir. Bu universal hal qiluvchi bo'lib, hayotiy jarayonlar uchun zarur bo'lgan biokimyoviy reaksiyalarni osonlashtiradi. Organizmlar gidrolizlash, hazm qilish va tana haroratini tartibga solish uchun suv talab qiladi.

2. Iqlimni tartibga solish. Suv Yer iqlimini tartibga solishda muhim rol o'ynaydi. Okeanlar issiqlikni o'zlashtiradi va chiqaradi, ob-havo sharoiti va iqlim tizimlariga ta'sir qiladi. Atmosferadagi suv bug'i issiqxona ta'siriga hissa qo'shadi, bu esa Yerning haroratini yashash muhitida saqlab qolishga yordam beradi.

3. Hidrologik sikl. Hidrologik sikl deb ataladigan jarayonda suv doimiy ravishda gidrosfera, atmosfera, litosfera va biosfera bo'ylab harakatlanadi. Ushbu sikl bug'lanish, kondensatsiya, yog'ingarchilik, yugurish, transpiratsiyani o'z ichiga oladi, turli xil ekotizimlar va inson faoliyati uchun suv mavjudligini ta'minlaydi.

4. Eroziya va sediment transporti: Suv kuchli eroziv vosita bo'lib, er usti eroziyasi, transport va joylashtirish kabi jarayonlar orqali shakllanadi. Daryo va soylar quyi oqimdagi cho'kindilarni ko'tarib, landshaftlarni shakllantirib, unumdor tekislik, daryo vodiylari va deltalarini yaratadi.

5. Tabiat va Bioxilma-xillik: Suv ekotizimlari, shu jumladan okeanlar, daryolar, ko'llar va suvli joylar turli xil yashash joylari va ekotizimlarni qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu yashash joylari o'simlik va hayvonot turlarining keng doirasini saqlab, bioxilma-xillik va ekologik muvozanatga hissa qo'shmoqda.

6. Iqtisodiy ahamiyati: Suv qishloq xo'jaligi, sanoat va energiya ishlab chiqarish uchun zarur. Qishloq xo'jaligida sug'orish, sanoatda sovitish va qayta ishlash, gidroenergetika ishlab chiqarish uchun ishlatiladi. Toza suvga kirish aholi salomatligi, sanitariya va iqtisodiy rivojlanish uchun ham juda muhimdir.

7. Madaniy va ko'ngil ochar qadriyat: Suv havzalari ko'plab jamiyatlar uchun madaniy ahamiyatga ega bo'lib, ko'pincha marosimlar, marosimlar va ko'ngilochar tadbirlar uchun joylar sifatida xizmat qiladi. Qirg'iz hududlari, ko'l o'tloqlari, daryo bo'yi turizm, baliqchilik, qayiq, suv sporti turlari bo'yicha mashhur yo'nalishlar hisoblanadi.

8. Global ulanish: Gidrosfera okean oqimlari va suv aylanish shakllari orqali dunyoning turli mintaqalarini bog'laydi. Bu aloqalar global iqlim va bioxilma-xillikka ta'sir ko'rsatuvchi oziq moddalar, issiqlik va organizmlar almashinuvini osonlashtiradi.

Gidrosferaning ahamiyatini anglash hozirgi va kelajak avlodlar uchun suv resurslarining uzoq muddatli mavjudligi va sifatini ta'minlash bo'yicha barqaror boshqaruv va muhofaza qilish ishlari uchun zarur hisoblanadi.

Gidrosfera ko'pincha "suv sferasi" deb ataladi, chunki u okeanlar, muzliklar, daryolar, ko'llar, tuproq, er osti suvlari va havodagi barcha er suvlarini o'z ichiga oladi. Gidrosfera boshqa barcha er sharlari bilan o'zaro ta'sir qiladi va ularga ta'sir qiladi. Gidrosferaning suvi boshqa sferalarda topilgan turli xil zaxiralar orasida taqsimlangan. Suv yer yuzasida okeanlar, ko'llar va daryolarda saqlanadi. Suv atmosferada bug', suyuq va qattiq holatda bo'ladi. Biosfera suvning gidrosfera, litosfera va atmosfera o'rtasida harakatlanishini ta'minlaydigan sferalar orasidagi interfeys vazifasini bajaradi, chunki o'simliklar transpiratsiyasi orqali amalga oshiriladi. Hidrologik sikl suv va energiyaning ushbu turli xil do'konlar va sferalar orasidagi harakatini kuzatadi.[1]

Gidrosferaning Tarkibiy Qismlari

Gidrosfera uning umumiy faoliyatiga hissa qo'shadigan bir nechta asosiy komponentlardan iborat. Ushbu komponentlarga quyidagilar kiradi:

Okeanlar: Yer yuzasining qariyb 71% ni egallagan ulkan sho'r suv havzalari gidrosferaning muhim qismini tashkil qiladi. Okeanlar sayyoramiz iqlimini tartibga solish, issiqlikni saqlash va atmosferadagi karbonat angidridni singdirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Chuchuk suv resurslari: Bunga ko'llar, daryolar va er osti suvli qatlamlarida joylashgan chuchuk suv kiradi. Chuchuk suv ichimlik, qishloq xo'jaligi va sanoat kabi turli xil inson faoliyati uchun zarurdir. Shuningdek, u turli xil suv ekotizimlarini qo'llab-quvvatlaydi va ko'plab turlar uchun yashash joylarini ta'minlaydi.

Muzliklarning erishi : Muzliklar va muzliklar katta miqdordagi chuchuk suvni saqlaydi. Ular erishi bilan gidrosferaga hissa qo'shadi, daryolar va okeanlarda suv mavjudligini oshiradi. Biroq, iqlim o'zgarishi tufayli muzliklarning tez erishi dengiz sathining ko'tarilishi uchun tashvish tug'diradi.

Er osti suvlari: Yerga singib ketadigan va er osti suvli qatlamlarida saqlanadigan suv gidrosferaning muhim tarkibiy qismidir. Er osti suvlari ko'plab jamoalar uchun ichimlik suvining muhim manbai bo'lib xizmat qiladi va daryolar va botqoq erlarni suv bilan ta'minlash orqali ekotizimlarni qo'llab-quvvatlaydi.

Suv bug'i : Ko'rinmas bug' ko'rinishidagi suv gidrosferaning muhim qismidir . U suv aylanishida muhim rol o'ynaydi , u erda bulutlarni hosil qilish uchun kondensatsiyalanadi va oxir-oqibat yog'ingarchilik sifatida tushadi va Yer yuzasini suv bilan to'ldiradi.[2]

Suv-tabiatning qimmatbaxo, eng noyob hamda bebaho resursi bo'lib, biosferaning mavjudligini ta'minlovchi moddalar almashinishi jarayonlarida o'ta muhim rol o'ynaydi. Suvning qudratli kuchi haqida akademik V.I.Vernadskiy shunday yozadi: "Suv bizning sayyoramizning shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynagan. Hech qanday tabiiy kuch o'z ta'siri bo'yicha eng asosiy, eng qudratli, geologik jarayonlarni tartibga solishda suv bilan bellasha olmaydi". Suv har doim va har vaqt biosferaning muhim qismini tashkil etib, insonlar yashash muhitining ajralmas qismi bo'lib qoladi. Suvning xillari ko'p, ya'ni: artezian suvi, tozalangan, ichimlik, sanoat, texnika, og'ir, toza suvlar bo'ladi. Dunyo okeani suvlari yer sharining 0,75 qismini egallaydi. Ko'l va daryo suvlari esa quruqlik yuzasining 3% ini qoplagan, xolos. Muzliklarning umumiy maydoni 16 mln.km² ni tashkil etadi, bu esa quruqlikning 11% iga tengdir.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda suv insoniyat uchun eng zarur resurslardan biri hisoblanadi .Xozirgi davr va kelajakni suvsiz tasavvur qilib bo'lmaydi .Hozirgi kundagi dolzarb muammo suvdan oqilona foydalanish , uni qayta ishlash yo'llarini ishlab chiqishdan iboratdir .Bizning vazifamiz suvni tejash va uni qayta ishlab ya'ni qayta tozalab boshqa sohalarda ishlatish. Masalan ifloslangan suvni qayta tozalab sanoat va korxonalarda ishlatish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. <https://geo.libretexts.org/Bookshelves/Geography> - LibreTexts kutubxonalari NICE CXone Expert tomonidan quvvatlanadi va Ta'lim departamenti ochiq darslik uchuvchi loyihasi.
2. <https://techiescience.com/hydrosphere/> - texnika va aniq, tabiiy fanlarni o'z ichiga olgan xalqaro sayt.
3. EKOLOGIYA BIOSFERA VA TABIATNI MUHOFAZA QILISH.
Ergashev.A. Ergashev.T